

เลี้ยงลูกอย่างไร? ให้คิดเป็นทำเป็น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.สุกิจจา จันทะชุม¹

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า สังคมในปัจจุบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ต่างก็มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงไม่ว่าเรื่องการทำงาน การทำธุรกิจการค้า แม้กระทั่งการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ทุกคนต้องปรับตัวตามกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อความอยู่รอดสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ทุกคนจะต้องแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น คิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ สามารถนำไปแข่งขันกับคนอื่นได้ หรือสามารถแก้ปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง บุคคลที่มีความสามารถ ดังที่กล่าวมานี้จะต้องเป็นคนใฝ่รู้ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และที่สำคัญจะต้องเป็นคนคิดเป็น ทำเป็น

เลี้ยงลูกอย่างไรที่จะทำให้ลูก คิดเป็น ทำเป็น

ปรัชญาคิดเป็น อยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า ความต้องการของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน แต่ทุกคนมีจุดรวมของความต้องการที่เหมือนกัน คือ ทุกคนต้องการความสุข คนเราจะมีความสุขเมื่อเราและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันได้ โดยการปรับปรุงตัวเราให้เข้ากับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม หรือโดยการปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเรา หรือปรับปรุงทั้งตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมให้ประสมกลมกลืนกัน หรือเข้าไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตน คนที่ทำได้เช่นนี้ ตนเองมีความสุขสามารถคิดแก้ปัญหา รู้จักตนเองและรู้จักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จึงจะเรียกได้ว่า ผู้นั้นเป็นคนคิดเป็น หรืออีกนัยหนึ่งปรัชญาคิดเป็นมาจากความเชื่อพื้นฐานตามแนวพุทธศาสนา ที่สอนให้บุคคลสามารถพ้นทุกข์ และพบความสุขได้ด้วยการค้นหาสาเหตุของปัญหา สาเหตุของทุกข์ ซึ่งส่ง

ผลให้บุคคลผู้นั้นสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คิดเป็น เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานชีวิตแตกต่างกันมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน มีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนล้วนมีความต้องการที่จะมีความสุขตามอัตภาพเช่นกัน

เมื่อทุกคนต้องการมีความสุข จึงต้องมีกระบวนการเพื่อให้เกิดความสุขคือกระบวนการคิดเป็นโดยมีพื้นฐานข้อมูลทางวิชาการ ทางสังคมสิ่งแวดล้อมและข้อมูลของตนเองมาเป็นตัวการในการช่วยตัดสินใจเมื่อตัดสินใจได้แล้วจึงเลือกหนทางในการดำเนินชีวิตที่จะเกิดความสุขจากการตัดสินใจถูกต้องหากดำเนินการแล้ว และยังเกิดปัญหา หรือยังไม่เกิดความสุขจึงกลับมาย้อนดูความผิดพลาดจากข้อมูลว่าวิเคราะห์ข้อมูลครบหรือยัง แล้วจึงตัดสินใจใหม่จนเป็นวัฏจักร เพื่อการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน แล้วเกิดความสุขตามอัตภาพแห่งตน เป้าหมายสุดท้ายของการเป็นคน “คิดเป็น” คือ ความสุข คนเราจะมีความสุขก็ต่อเมื่อตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกัน อย่างราบรื่นทั้งทางด้าน วัตถุ ภาย และใจ

ความหมายของ “คิดเป็น” ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับ “คิดเป็น” ว่า บุคคลที่คิดเป็นจะสามารถเผชิญปัญหา ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีระบบ บุคคลผู้นี้จะสามารถพิจารณาสาเหตุของปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ และสามารถรวบรวมข้อมูลต่างๆ ได้อย่างครอบคลุมเกี่ยวกับทางเลือก เขาจะพิจารณาข้อดีข้อเสียของแต่ละเรื่อง โดยใช้ความสามารถเฉพาะตัว ค่านิยมของตนเอง และสถานการณ์ที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ ประกอบการพิจารณา

การ “คิดเป็น” เป็นการคิดเพื่อแก้ปัญหา คือ มีจุดเริ่มต้นที่ปัญหาแล้วพิจารณาย้อน ไตร่ตรองถึงข้อมูล

¹ รองอธิการบดี วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

3 ประเภท คือ ข้อมูลด้านตนเอง ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจนข้อมูลวิชาการ ต่อจากนั้นก็ลงมือกระทำ ถ้าหากสามารถทำให้ปัญหาหมดไป กระบวนการก็ยุติลง แต่หากบุคคลยังไม่พอใจแสดงว่ายังมีปัญหาอยู่ บุคคลก็จะเริ่มกระบวนการพิจารณาทางเลือกใหม่อีกครั้ง และกระบวนการนี้ยุติลงเมื่อบุคคลพอใจและมีความสุข โดยสรุป ความหมายของ “คิดเป็น” คือ การวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาคำตอบหรือทางเลือก เพื่อแก้ปัญหา โดยอาศัยข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทางวิชาการ

หลักการและแนวคิดของคนที่คิดเป็น

1. หลักการของการคิดเป็น

1.1 คิดเป็นเชื่อว่า สังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ก่อให้เกิดปัญหาซึ่งปัญหานั้นสามารถแก้ไขได้

1.2 คนเราจะแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมที่สุด โดยใช้ข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจอย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม และวิชาการ

1.3 เมื่อได้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาดูด้วยการไตร่ตรองรอบคอบ โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อม และวิชาการทั้ง 3 ด้านนี้แล้วย่อมก่อให้เกิดความพอใจในการตัดสินใจและควรรับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น

1.4 เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการคิดตัดสินใจอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

2. แนวคิดเรื่อง คิดเป็น

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า “คิดเป็น” เป็นกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากหลักการและแนวคิดของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ซึ่งเป็นนักการศึกษาไทย กล่าวถึงแนวคิดเรื่อง “คิดเป็น” ว่าได้นำมาใช้ในวงการศึกษานอกโรงเรียน แล้วกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษาไทยทุกระดับและใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยนักการศึกษาไทยหลายท่านพยายามนำเรื่อง “การคิดเป็น” มาพัฒนาการจัดการศึกษาไทยและสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยจน

เป็นที่ยอมรับและเกิดเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาไทยที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องการสอนคนให้ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น” การคิดเป็นของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ เป็นกระบวนการคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการใช้ข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลวิชาการมาประกอบการคิดและการตัดสินใจ

นอกจากนี้ ทองอยู่ แก้วไทรยะ และจันทร์ ชุ่มเมืองปัก อ้างอิงจากชีวิตพ่อเล่า : ดร.โกวิท วรพิพัฒน์. (2544) อธิบายเพิ่มเติมว่า คน “คิดเป็น” คือคนที่มีความสุขเมื่อได้ปรับปรุงตนเองและสังคมสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกันด้วยกระบวนการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจแก้ปัญหาโดยพิจารณาข้อมูลอย่างน้อย 3 ประการคือ

ประการที่ 1 การรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ เที่ยงธรรม หรือ ตน (Self) โดยพิจารณาความพร้อมในด้านการเงิน สุขภาพอนามัย ความรู้ อายุ และวัย รวมทั้งความมีเพื่อนฝูง และอื่นๆ

ประการที่ 2 สังคมและสิ่งแวดล้อม (Society and Environment) หมายถึง คนอื่นนอกเหนือ จากเรา และครอบครัว จะเรียกว่าบุคคลที่สาม ก็ได้ คือดูว่าสังคมเขาคิดอย่างไรกับการตัดสินใจของเรา เขาเดือดร้อนไหม เขารังเกียจไหม เขาชื่นชมด้วยไหม เขามีใจป็นให้เราไหม รวมตลอดถึงเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ เหมาะกับเรื่องที่เรตัดสินใจหรือไม่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรมและค่านิยมของสังคม

ประการที่ 3 ความรู้ทางวิชาการ เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์หรือความรู้วิชาการในเรื่องที่ตรงกับภารกิจที่เราจะต้องตัดสินใจ ซึ่งถือเป็นหนังสือหลัก

แนวความคิดเรื่องคิดเป็นมีองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงปรัชญา 3 ส่วน กล่าวคือ เป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ คือ ความสุข มนุษย์จึงแสวงหาวิธีการต่างๆ เพื่อที่จะมุ่งไปสู่ความสุขนั้น แต่เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกันโดยพื้นฐานทั้งทางกายภาพ อารมณ์ สังคม จิตใจและสภาวะแวดล้อม ทำให้ความต้องการของคนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การให้คุณค่า และความ

หมายของความสุขของมนุษย์จึงแตกต่างกัน การแสวงหาความสุขที่ต่างกันนั้น มนุษย์ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกันสภาพแวดล้อมของตนเองซึ่งโดยหลักใหญ่ๆ แล้ววิธีการปรับตัวของมนุษย์ ได้แก่ การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม หรือไม่ก็ปรับสภาพแวดล้อมให้เข้ากับตนเอง หรืออาจปรับทั้งตนเองและสภาพแวดล้อมเข้าหากัน จนที่สุดแล้ว ไม่สามารถปรับตัวได้มนุษย์ก็จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงจากสภาพแวดล้อมนั้น ไปหาสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อที่จะปรับตัวให้มีความสุขได้ใหม่ แต่แท้จริงแล้ว การที่มนุษย์จะเลือกปรับตัวอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของคนแต่ละคน การตัดสินใจนั้น จำเป็นจะต้องใช้ข้อมูลอย่างรอบด้าน ซึ่งโดยหลักการของการคิดเป็นมนุษย์ควรจะใช้ข้อมูลอย่างน้อย 3 ด้านคือ **ข้อมูลตนเอง** ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ทั้งทางด้านกายภาพ สุขภาพ อนามัย ด้านจิตใจและความพร้อมต่างๆ **ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม** ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ตลอดจนกรอบคุณธรรม จริยธรรม และ**ข้อมูลวิชาการ** คือ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องคิด ตัดสินใจนั้นๆ ว่า มีหรือไม่ มีเพียงพอ ที่จะนำไปใช้หรือไม่ การใช้ข้อมูลอย่างรอบด้านนี้จะช่วยให้การคิดตัดสินใจเพื่อแสวงหาความสุขของมนุษย์เป็นไปอย่างรอบคอบ เรียกวิธีการคิดตัดสินใจนี้ว่า **“คิดเป็น”** และเป็นพลวัตคือ ปรับเปลี่ยนได้เสมอเมื่อข้อมูลเปลี่ยนแปลงไป เป้าหมายชีวิตก็จะเปลี่ยนไป

ลักษณะของคนคิดเป็น ลักษณะของคนคิดเป็น มี 8 ประการ

1. มีความเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งธรรมดาสามารถแก้ไขได้
2. การคิดที่ดีต้องใช้ข้อมูลหลายๆด้าน (ตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม วิชาการ)
3. รู้ว่าข้อมูลเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
4. สนใจที่จะวิเคราะห์ข้อมูลอยู่เสมอ
5. รู้ว่าการกระทำของตนมีผลต่อสังคม
6. ทำแล้วตัดสินใจแล้ว สบายใจและเต็มใจรับผิดชอบ

7. แก้ปัญหาชีวิตประจำวันอย่างมีระบบ
8. รู้จักชั่งน้ำหนักคุณค่ากับสิ่งรอบๆ ด้าน

สมรรถภาพของคนคิดเป็น สมรรถภาพของคนคิดเป็นมี 3 ประการ

1. เผชิญปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีระบบ
2. สามารถที่จะแสวงหาและใช้ข้อมูลหลายๆด้านในการคิดแก้ไขปัญหา
3. รู้จักชั่งน้ำหนัก คุณค่าและตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับค่านิยมความสามารถและสถานการณ์หรือเงื่อนไขส่วนตัวและระดับความเป็นไปได้ของทางเลือกต่างๆ

กระบวนการคิดเป็นอาจจำแนกให้เห็นขั้นตอนต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นกระบวนการคิดได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจปัญหาเมื่อเกิดปัญหาย่อมต้องเกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหา นั่นคือการรับรู้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และคิดแสวงหาทางแก้ปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นหาสาเหตุของปัญหา เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์นั้นๆ โดยจำแนกข้อมูลออกเป็น 3 ด้านคือ

ข้อมูลตนเอง : ได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล ซึ่งจะเป็นผู้ตัดสินใจ เป็นข้อมูลทั้งทางด้านกายภาพ พื้นฐานของชีวิต ครอบครัว อาชีพ ความพร้อมทั้งทางอารมณ์ จิตใจ เป็นต้น

ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม : ได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัว ปัญหาสุขภาพสังคมของแต่ละบุคคล ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนและสังคมทั้งในแง่เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น

ข้อมูลวิชาการ: ได้แก่ข้อมูลด้านความรู้ในเชิงวิชาการที่จะช่วยสนับสนุนในการคิดการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่กำลังดำเนินการอยู่

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์ หาทางแก้ปัญหา เป็นการวิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา หรือการประเมินค่า

ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน คือ ข้อมูลด้านตนเอง ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านวิชาการ ช่วยในการคิดหาทางแก้ปัญหาภายในกรอบแห่งคุณธรรม ประเด็นเด่นของขั้นตอนนี้คือระดับของการตัดสินใจที่จะแตกต่างกันไปแต่ละคนอันเป็นผลเนื่องมาจากข้อมูลในขั้นที่ 2 ความแตกต่างของตัดสินใจดังกล่าวมุ่งไปเพื่อความสุขของแต่ละคน

ขั้นที่ 4 ขั้นตัดสินใจเมื่อได้ทางเลือกแล้วจึงตัดสินใจเลือกแก้ปัญหาในทางที่มีข้อมูลต่างๆพร้อมสมบูรณ์ที่สุด การตัดสินใจถือเป็นขั้นตอนสำคัญของแต่ละคนในการเลือกวิธีการหรือ ทางเลือกในการแก้ปัญหา ขึ้นอยู่กับว่าผลของการตัดสินใจนั้นพอใจหรือไม่ หากไม่พอใจก็ต้องทบทวนใหม่

ขั้นที่ 5 ขั้นตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติเมื่อตัดสินใจเลือกทางใดแล้วต้องยอมรับว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ข้อมูลเท่าที่มีขณะนั้นในกาละนั้นและในเทศะนั้นเป็นการปฏิบัติตามสิ่งที่ได้คิดและตัดสินใจแล้ว หากพอใจยอมรับผลของการตัดสินใจ มีความสุขก็เรียกว่า “คิดเป็น” แต่หากตัดสินใจแล้วได้ผลออกมายังไม่พอใจ ไม่มีความสุข อาจเป็นเพราะข้อมูลที่มี ไม่รอบด้าน ไม่มากพอ ต้องหาข้อมูลใหม่คิดใหม่ตัดสินใจใหม่ แต่ไม่ถือว่าคิดไม่เป็น

สรุปได้ว่า ความเชื่อพื้นฐานของการ “คิดเป็น” มาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการความสุข มนุษย์จะมีความสุขเมื่อตัวเองและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันอย่างราบรื่น ซึ่งแต่ละคนแต่ละกลุ่มสามารถทำได้ ดังนี้

1. ปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม
2. ปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเอง
3. ปรับปรุงทั้งตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมทั้งสองด้านให้ประสมกลมกลืนซึ่งกันและกัน

4. หลีกสังคมและสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตน

เมื่อเกิดปัญหาขึ้น คนที่คิดเป็น จะใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยการปรับตัวเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้ประสมกลมกลืนกัน โดยอาศัยข้อมูลประกอบการคิด 3 ด้าน คือ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลวิชาการ แล้วจึงตัดสินใจ เมื่อตัดสินใจแล้วลงมือ

ปฏิบัติ ดูว่าผลออกมาเป็นอย่างไร ถ้าพอใจก็มีความสุข แต่ถ้าไม่พอใจก็หาวิธีใหม่ในการแก้ปัญหาจนกว่าจะพอใจ **คิดอย่างไรเรียกว่า “คิดเป็น”**

“คิดเป็น” เป็นการคิดแบบพอเพียง พอประมาณ ไม่มาก ไม่น้อยเป็นทางสายกลาง สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล พร้อมทั้งจะรับผลกระทบที่เกิดโดยมีความรอบรู้ในวิชาการที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง สามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ได้ มีคุณภาพใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ท่านเอง เป็นการบูรณาการเอาการคิด การกระทำ การแก้ปัญหา ความเหมาะสมและความพอดี มารวมไว้ในคำว่า “คิดเป็น” คือ การคิดเป็นทำเป็นอย่างเหมาะสมกับตน เกิดความพอดี และแก้ปัญหาได้ด้วย

จากหลักการปรัชญา และแนวคิดเรื่อง คิดเป็น เป็นสิ่งจำเป็นที่ ครู อาจารย์ และผู้ปกครองโดยเฉพาะคุณพ่อคุณแม่ ที่ใกล้ชิดลูกมากที่สุด จะต้องเข้าใจ เรื่อง “คิดเป็น” ผู้เขียนเคยเป็นทั้งลูกและเป็นทั้งพ่อของลูก อาศัยประสบการณ์จริงและได้แรงบันดาลใจที่จะเขียน เรื่อง “เลี้ยงลูกอย่างไรที่จะทำให้ลูกคิดเป็น ทำเป็น หรือแก้ปัญหาเป็น” จากที่ได้อ่านหนังสือของท่าน ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์กระแชะ ชนะวงศ์ เรื่อง “คิดเป็น ทำเป็น” และจากคำสอนของท่านคือ “ตัวอย่างที่ดี ดีกว่าคำสอน” เป็นแรงจูงใจ อีกประการหนึ่งคือได้ประสบการณ์จริงจากผู้ใกล้ชิดและผู้เขียนเอง จึงอยากถ่ายทอดความคิดและประสบการณ์ให้กับสังคมหรือบุคคลอื่นที่สนใจ

ผู้เขียนได้มีโอกาสทำงานในสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอาจารย์สอนหนังสือนักศึกษาเป็นเวลา ไม่ต่ำกว่า 42 ปี ขณะเดียวกันก็เป็นผู้บริหารไปพร้อมกันเกือบ 30 ปี เป็นทั้งเลขานุการคณะ ผู้อำนวยการจนถึงตำแหน่งรองอธิการในปัจจุบัน กอปรกับสถานที่ทำงานอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นดินแดนแห่งธรรมะมีพระอาจารย์สายปฏิบัติ (สายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต) ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 4 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นผู้ก่อตั้ง ผู้เขียนได้พบและ

ได้สนทนารวมกับพระอาจารย์หลายองค์เช่น หลวงปู่ขาว อนาลโย หลวงปู่แหวน สุจิณฺโน หลวงพ่อมหาบุญทัน ปุญญทัตโต วัดป่าบ้านค้อ ซึ่งผู้เขียนได้ฝากตัวเป็นลูกศิษย์ และได้พบสังฆธรรมที่แท้จริงคือ ผู้ที่ปฏิบัติตามศีล 5 ข้อ ตามคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สำหรับผู้เขียนเองได้ 3 ข้อเต็มๆแต่ยังขาดบ้างก็คือข้ออุสุภวาจา และข้อสุราเมรัยๆ โภกิกบ้างเช่นซื้อของแพงก็บอกว่าถูกเพื่อให้สังคมครอบครัวสงบสุข และดื่มสุรบ้างเป็นบางครั้งแต่ไม่เคยเมาจนเสียสติ จากการที่ผู้เขียนพยายามปฏิบัติรักษาศีล 5 เป็นเวลากว่า 20 กว่าปี ทำให้ผู้เขียนคิดอะไร หรือคาดหวังอะไรสักอย่างจะถูกต้องเสมอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ยกตัวอย่างเช่นระบบทะเบียนของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ที่ผู้เขียนคิดขึ้นให้นักศึกษาสามารถลงทะเบียนหรือตรวจสอบข้อมูลส่วนตัวได้ทุกที่ทุกเวลาทั่วโลกตลอด 24 ชั่วโมงผ่านทางอินเทอร์เน็ต (Internet) ผลงานชิ้นนี้ทำให้มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและภาคเอกชนประมาณ 60 กว่าแห่งมาดูงานและนำไปใช้เป็นต้นแบบ

ผู้เขียนมีความเชื่อว่าคำสอนของพระพุทธองค์ ศีลสมาธิ ปัญญา หมายถึง เมื่อมีศีล ถึงจะมีสมาธิ เมื่อมีสมาธิ จึงจะเกิดปัญญา เป็นสังฆธรรม นอกจากนี้ยังมีงานอีกหลายอย่างผู้เขียนมีประสบการณ์จริงแต่ไม่นำมาเขียนในบทความนี้

จากความข้างต้นที่กล่าวมาผู้เขียนมีความเชื่อว่าการคิดเป็น ทำเป็นจะต้องมีเรื่องธรรมะเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเพราะผู้ที่จะเป็นคนดีนั้นจะต้องมีธรรมะอยู่ในใจ ไม่ว่านับถือศาสนาใด ต่อไปนี้ผู้เขียนขอพูดถึงเรื่องธรรมชาติหรืออาจกล่าวได้ว่ามีวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องบ้างใน การที่จะเป็นคน คิดเป็น ทำเป็น โดยทั่วไปคนที่เรียนเก่งมักจะคิดเลขเก่ง หรือเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้คะแนนสูง และผลการเรียนวิชาอื่นๆก็ดีเช่นกันที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาทางปรัชญา ไม่ใช่วิชาทางวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ เป็นเรื่องการคิดฝึกสมองให้รู้จักคิดประมวลผล ถ้าเราฝึกการใช้สมองบ่อยๆเช่นคิดเลขในใจ สมัยผู้เขียนเป็นเด็กชั้นประถมศึกษาคุณครูให้คิดเลขในใจทุกเช้าก่อนเรียน

วิชาอื่นแต่ปัจจุบันไม่มีแล้วทุกวันนี้มีแต่สอนให้เด็กจำและใช้เครื่องคิดเลขแทน ผู้เขียนเห็นว่าการฝึกใช้สมองคิดบ่อยๆทำให้กล้ามเนื้อและเส้นประสาทในสมองแข็งแรง และสมบูรณ์สามารถส่งถ่ายข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วเปรียบเสมือนถนนที่ดี และขนาดใหญ่รถสามารถวิ่งได้สะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้การใช้หลักทางคณิตศาสตร์ ลอจิก (Logic) เป็นเหตุเป็นผล จะช่วยให้การคิดมีทั้งเหตุและผล มีผู้รู้พูดอยู่เสมอว่าแม่เรียนดีลูกก็จะเรียนดีตาม โดยเฉพาะคณิตศาสตร์ เมื่อลูกอยู่ในท้องแม่ แม่จะถ่ายทอดคุณลักษณะ ที่แม่ทำไปสู่ลูกทั้งด้านความคิดและอารมณ์ คำโบราณกล่าวไว้ว่า ดูช้างให้ดูหาง ดูนางให้ดูแม่ ถ้าจะดูให้แน่ๆให้ดูถึงยาย ส่วนลูกจะได้จากพ่อก็คือความอบอุ่นและจากคำสอน

ผู้เขียนขอเขียน เรื่องเก่าแก่อง (นามสมมุติ) ซึ่งชายของข้าในตลาด เล่าให้ผู้เขียนฟังว่าสมัยเค้าแก่เป็นเด็กหลังเลิกเรียนบิดาจะให้ช่วยขายของหน้าร้านแทน เริ่มแรกก็ให้ช่วยเก็บเงินและทอนเงิน เป็นการฝึกคิดเลขสมัยก่อนไม่มีเครื่องคิดเลขมีแต่ลูกคิด เค้าแก่อง เรียนตั้งแต่ ม.1 จนถึง ม.3 สอบได้ที่หนึ่งตลอด เค้าแก่องอยากเรียนต่อแต่บิดาไม่มีใครช่วย เลยอดเรียน เค้าแก่องอยากเป็นหมอสุดท้ายคนที่ เป็นหมอก็คือลูกของ เค้าแก่องแทน เค้าแก่เล่าว่าใช้หลักการเดียวกันกับบิดาสอนไว้เช่นช่วยขายของหน้าร้าน ทำการบ้านเองไม่ต้องไปกวตริวิชาให้อ่านหนังสือเรียนเอง อาหารส่วนใหญ่จะเป็นปลา อาหารประเภทโปรตีนที่บำรุงสมองได้ดี

ทุกวันนี้มีหลายคนที่ยกต่อกันมาว่าถ้าอยากให้ลูกมีอารมณ์ดีขณะที่แม่ตั้งท้องต้องเปิดเพลงคลาสสิกเบาๆให้คุณแม่ฟังลูกในท้องก็ได้ฟังด้วย ผู้เขียนเชื่อว่าเมื่อแม่อารมณ์ดีลูกที่เกิดมาก็จะอารมณ์ดีตาม สำหรับผู้เขียนคุณแม่เก่งคณิตศาสตร์คุณพ่อเป็นครูใหญ่ก็เก่งคณิตศาสตร์คุณแม่เป็นแม่บ้านคุณพ่อขอให้คุณแม่ทำ อาหารและขนมไปขายที่โรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนในต่างจังหวัดมีเด็กยากจนจำนวนมากคุณพ่อให้ขายในราคาถูกและเลือกอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายและสมอง นักเรียนที่โรงเรียนนี้สมัยก่อนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 สอบเรียนต่อโรงเรียน

เตรียมอุดม ที่กรุงเทพฯ ได้ปีละหลายคน สำหรับผู้เขียน ตั้งแต่มัธยม 2 วิชาคณิตศาสตร์ ได้คะแนนเต็มมาตลอดจนถึงมัธยมศึกษา 8 (สมัยนั้นระบบการศึกษาของไทยยังมีมัธยมศึกษา 8 ซึ่งเทียบเท่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปัจจุบัน) ผู้เขียนมั่นใจว่าเหตุผลที่สำคัญส่วนหนึ่งคือการทำงานที่บ้านไม่ว่าทำความสะอาดบ้าน หุงข้าว ให้อาหารสัตว์เลี้ยง แม้กระทั่งช่วยคุณแม่ทำอาหารก่อนไปโรงเรียนหรือหลังเลิกเรียน ส่วนคุณแม่ก็ให้ช่วยขุดดินปลูกต้นไม้ สอนวิธีปลูก แล้วก็ปล่อยให้ผู้เขียนต้องคิดและหาวิธีที่จะทำต่อเอง ถ้าถามบางครั้งก็จะโดนดุ ทุกวันนี้เมื่อคิดดูก็พบว่าเมื่อพอทำเป็นตัวอย่างแล้วให้ลูกทำตาม แล้วให้คิดเองทำได้นั้นคือจะฝึกให้ลูก คิดเป็นและทำเป็น และจากคำพูด “ตัวอย่างที่ดี ดีกว่าคำสอน” ซึ่งเป็นสำนวนที่ศาสตราจารย์ ดร. นายแพทย์ กระแส ชนะวงศ์ ผู้รับใบอนุญาตก่อตั้งวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย นำมาเป็นแบบอย่างในคำสอนของท่านกับนักศึกษาและบุคลากรของวิทยาลัยบัณฑิตเอเชียในปัจจุบัน สมัยที่ผู้เขียนเป็นเด็กก็จะน้อยใจคุณแม่ที่ใช้งานตลอด แต่เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้วถึงคิดว่าสิ่งที่ท่านให้ทำนั้นเป็นการฝึกการทำงานและบางครั้งให้ทำงานคนเดียว ต้องคิดเองทำอย่างไรงานจึงจะสำเร็จ นั่นคือฝึกให้คิดเอง ทำเอง บ้างครั้งก็พลาดแต่คุณแม่ก็ไม่บ่นคุณแม่เป็นคนใจละเอียด ก็พยายามให้เป็นคนมีระเบียบ เช่นให้ผู้เขียนไปหยิบหนังสือจากชั้นวางหนังสือเมื่ออ่านเสร็จแล้วก็ให้ไปเก็บที่เดิมปรากฏว่าคุณพ่อเดินตามไปดูผู้เขียนไม่ได้สังเกตว่าวางผิดสลับที่แถมสลับหัวสลับหางเลยโดนฝ่ามือตีกัน หรือเกี่ยวกับความรับผิดชอบเช่นไก่ที่ผู้เขียนนำมาเลี้ยงถ่ายมูลบนบ้าน คุณพ่อก็ไม่ให้ใครทำความสะอาดต้องรอผู้เขียนกลับจากโรงเรียนมาทำความสะอาดบางครั้ง ทิ้งไว้หลายวันก็มี จนกว่าผู้เขียนจะกลับมาเป็นการฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เราทำ สิ่งที่คุณพ่อไม่ดุคือผู้เขียนชอบรื้อนาฬิกาปลุกด้วยความอยากรู้อยากเห็นดูมันได้อย่างไร หรือรื้อไฟฉายจนเสียหายใช้ไม่ได้หลายอัน แต่ก็ทำให้ผู้เขียนสามารถมีไฟหัวเตียงนอนโดยใช้ถ่านไฟฉายหลายๆก้อนต่อกันแล้วเชื่อมกับหัวเทียนเปิดใช้อ่านหนังสือแทนตะเกียงได้ สมัยก่อนในหมู่บ้านยัง

ไม่มีไฟฟ้าใช้

จากการที่ได้รับการสอนให้คิดเป็น และทำเป็น ทุกวันนี้เมื่อของใช้ในบ้านไม่ว่าหลอดไฟฟ้าขาด ท่อน้ำประปาชำรุด ชักโครกมีปัญหา น้ำไหลไม่หยุดหรือลูกบิดประตูชำรุดใช้การไม่ได้ ทั้งๆที่ไม่เคยเรียนรู้มาก่อนก็สามารถดู ศึกษาและคิดทำ จนซ่อมได้ไม่ต้องว่าจ้างช่างมาทำ แม้กระทั่งตัดหญ้าหน้าบ้านตกแต่งต้นไม้ ก็ทำเอง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและมีความสุขในการทำหลายๆอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจนปัจจุบันผู้เขียนอายุได้ 69 ปี เชื่อว่าสิ่งที่ทำได้เกิดจากการสอนของคุณพ่อคุณแม่ที่ทำให้ผู้เขียนคิดเป็นและทำเป็นและเอาตัวรอดได้ เมื่อผู้บังคับบัญชามอบหมายงานก็กล้ารับและทำได้สำเร็จบางเรื่องอาจไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์แต่ก็ผ่านไปได้ด้วยดี

ในทางตรงกันข้ามผู้เขียนขอยกตัวอย่างเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้ชิดบางคน ช่วงเป็นเด็กที่บ้านมีคนรับใช้ 2-3 คน เพื่อนบ้านคนนี้ได้ทำอะไรนอกจากเรียนหนังสือเรียนหนังสือเก่งจบมัธยม.6 จากต่างจังหวัด สอบเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้ (ม.7 ม.8) สมัยก่อน พ.ศ. 2500 และยังสอบเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษา ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ ปัจจุบันแต่งงานมีครอบครัวมีรถยนต์ ก็รู้แต่วิธีขับ ไม่เคยล้างรถ หรือตรวจเช็คเครื่องยนต์ นอกจากนี้หลอดไฟเสีย จะใส่ starter ยังไม่เป็น ของใช้ในบ้านเล็กๆน้อยๆ เวลาชำรุด ก็ซ่อมแซมไม่เป็นแม้กระทั่งกระจกบานเกร็ดแตก ภรรยาซื้อมาให้เปลี่ยนก็ทำไม่ได้ต้องเดือดร้อนคนข้างบ้านซึ่งเป็นผู้เขียนเอง นี่เป็นเพียงส่วนหนึ่ง จะเห็นได้ว่า นอกจากจะไม่คิดแล้ว ก็ยังไม่คิดที่จะทำหรือแก้ปัญหา การที่ไม่เคยแก้ปัญหาจะไม่กล้าคิด ไม่กล้าทำ เพราะสมัยเป็นเด็กไม่เคยทำอะไรเลย เพราะมีคนอื่นทำให้

สิ่งที่คุณเขียนอยากจะให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องที่สำคัญอีกเรื่อง คือ ผู้เขียนมีลูก 2 คน เป็นผู้ชายทั้งคู่ เมื่อมีลูกคนแรกด้วยความที่คุณเขียนถูกคุณแม่ตบท้ายก็ตั้งใจไว้ว่าจะพยายามและไม่ตีลูกโดยพยายามพูดให้เหตุผลแก่เขา แต่ด้วยความที่เป็นลูกคนแรก เมื่อเห็นลูกทำก็เผลอใจและเกรงลูกจะทำไม่ได้เลยทำให้หมด สุดท้ายลูกทำอะไร

ไม่เป็น ไม่กล้าทำ ครั้งหนึ่งเคยพาไปทัศนศึกษาที่ประเทศจีนเมื่อกลับมาครูที่โรงเรียนให้ลูกชายเล่าเรื่องที่เขาไปเที่ยวมาให้เพื่อนฟังปรากฏว่ายืนบิดอยู่หน้าห้องเป็นเวลานาน ไม่พูดอะไรเลยจนครูให้เลิกพูด คุณครูได้เล่าเรื่องให้ผู้เขียนฟังผู้เขียนจึงคิดว่า **เลี้ยงลูกผิดวิธี ทำอะไรให้ลูกหมดไม่ยอมให้ลูกทำอะไรบ้าง** นึกถึงคุณพ่อคุณแม่เลี้ยงเรามาอย่างไร เลยต้องปรับวิธีเลี้ยงใหม่เกือบไม่ทันการ เริ่มด้วยให้ลูกเล่นกีฬาไปแข่งกีฬากับเพื่อนให้ช่วยทำงานในบ้าน บางเรื่อง ก็เริ่มกล้าแสดงออก บางครั้งทำกับข้าวกินเองบ้างให้ช่วยดูแลรถยนต์ ช่วยขับรถบ้าง ลูกก็เริ่มมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ช่วงเรียนมหาวิทยาลัยก็ขอให้เขาเป็นประธานชมรมกอล์ฟเป็นนักกีฬากอล์ฟของโรงเรียนและของมหาวิทยาลัยให้เข้าชมรมบริดจ์และหมากรุกกระดานเพื่อฝึกให้คิด ปัจจุบันเมื่อจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแล้วแรกๆ ผู้เขียนก็ฝากงานให้ระยะหลังก็ลาออกจากงานแล้วหางานใหม่เอง ผู้เขียนเองก็พอใจที่เราปรับวิธีการเลี้ยงลูกได้ทันส่วนคนที่สองไม่แน่ใจเหมือนกันว่าปล่อยเขามากเกินไปหรือไม่ หลังจากสอบเข้าเรียนที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่กรุงเทพฯ ไม่ค่อยกลับบ้านจะโทรศัพท์หาคุณแม่ก็เมื่อเวลาขอเงินเท่านั้น ผู้เขียนกำลังพิจารณาว่าเลี้ยงผิดอีกหรือเปล่า แต่เชื่อว่าลูกคงเอาตัวรอดได้บางคนบอกว่าถ้าอยากให้ลูกมีอุปนิสัยใจคอเหมือนพ่อแม่ก็ต้องให้อยู่ใกล้คืออยู่ด้วยกันไปไหนก็ไปด้วยกัน โดยความเชื่อส่วนตัวผู้เขียนเชื่อว่าอุปนิสัยใจคอจะถูกซึมซับตั้งแต่ลูกยังอยู่ในท้องคุณแม่แล้ว แต่ระยะแรกอายุ 1-11 ปี คุณพ่อคุณแม่ควรเลี้ยงเองเพื่อสร้างความอบอุ่นและให้ลูกช่วยเหลือตัวเองบ้างในบางเรื่องเพื่อให้ลูกคิดเองตัดสินใจเอง ให้แนวคิดหรือวิธีคิด เพื่อให้เขา คิดเป็น ทำเป็น และ แก้ปัญหาเป็น พ่อแม่บางคนทุกวันนี้ ไม่อยากให้ลูกทำอะไร กลัวลูกเหนื่อย ทำอะไรให้หมด แม้กระทั่งการบ้านจากโรงเรียน ไม่เชื่อความสามารถของลูก ลักษณะเช่นนี้มักจะพบกับครอบครัวที่มีฐานะดีเป็นส่วนใหญ่ พอลูกโตขึ้น เอาตัวไม่รอดต้องอาศัยพ่อแม่อยู่ตลอดเวลา ที่โรงเรียนระดับมัธยมต้นจนถึง มัธยมปลาย เท่าที่ทราบมักจะฝึกหัดให้เด็ก

จำมากกว่าที่จะให้เด็กคิด ซึ่งต่างจากประเทศยุโรปหรืออเมริกา ถ้าดูพื้นฐานการเลี้ยงลูก เด็กที่อเมริกา จะฝึกให้นอนคนเดียวตั้งแต่ยังเด็ก ส่วนบ้านเราอยู่ระดับมัธยมยังนอนกับพ่อแม่อยู่เลยถึงเวลาแล้วที่พ่อแม่ทุกคนจะต้องฝึกให้ลูก กล้าคิด กล้าทำ คิดเอง ทำเอง แล้วต่อไป จะเป็นเด็กที่กล้าแสดงออก คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น จะทำให้ลูกดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ให้เกิดผล เป็นคนคิด พุดดี ทำดี

เอกสารอ้างอิง

1. โกวิท ทรัพย์พัฒน์. (2544). **หนังสือ ชีวิตพ่อเล่า** สยาม บุ๊คดอทเน็ต.
2. ทองอยู่ แก้วไทรชะ และ จันทร ชุ่มเมืองปัก.(2551). **หลักการและแนวคิดของคนคิดเป็น** สำนักงานส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.